

DET RENADE RUMMETS MAGI

af Sten Dunér, cand. lic, professor

”Den som talar vet ingenting,
den som vet något tiger.”

Lao Tsi

Rummet uppfattat som både materia och behållare är av grundläggande betydelse för all konst, inte minst trädgårdskonsten. Det är relationen mellan objekten i rummet som skapar spänning och rörelse. Detta blev så tydligt när jag såg Sven-Ingvar Anderssons skiss av skulptören Alberto Giacometti som på ett förslag till en trädgård 1932 skriver i en kommentar att han vill att betraktarna ska kunna gå omkring i verket, sitta på det eller luta sig mot det.

Sex föremål är spridda över en rektangulär yta med en renhet och en enkelhet som påminner om Sven-Ingvar Anderssons eget sätt att arbeta med platser, t.ex. den utanför Centralstationen i Lund.

Tillsammans med Henrik Pöhlsgaard har han här skapat en spirituellt dialog mellan olika kroppar i sten men den är så lågmäld att jäktade resenärer på väg till eller från tågen knappast lägger märke till den i hastigheten men ger man sig en aning tid kan man känna ”platsens själ,” en lugn självklarhet mellan golv, antydda väggar och himmelstak. En bullrande och kaotisk trafikplats har de två landskapsarkitekterna förvandlat till ett rum som andas ro och harmoni utan påträngande eller auktoritära medel. Giacomettis strängt reducerade former och mänskliga omtanke anas i bakgrunden. 1900-talets västerländska modernism och abstraktion är i grunden Sven-Ingvar Anderssons livsluft och kommer till uttryck i nästan allt vad han skapar, i Amsterdam, i Wien, i Paris...

Men finns det inte också ett annat stråk som med viss tvekan skulle kunna kallas japanskt,

t.o.m. zenbuddhistiskt, inte bara när det gäller hans egen filosofiska uppenbarelse utan också i hans konstnärsskap? Han har mig veterligen aldrig besökt Japan.

Japan har kommit till honom.

Det är i främsta rummet två begrepp i den japanska trädgårdskonstens idéhistoria som jag kommer att tänka på, nämligen ”yugen” och ”niwa.”

Yugen är ett zenbuddhistiskt ord som betyder djup suggestion. Allt onödigt ska avlägsnas från trädgården och bara det strängt andliga uttrycket lämnas kvar. Denna renhet är en bärande idé i de japanska torrträdgårdarna. Som ett typiskt exempel kan nämnas Ryoan-ji från 1499. Den ingår i en klosteranläggning utanför Kyoto. Här råder verkligen tystnad, renhet och enkelhet. På en yta inte större än en tennisplan finns femton stenar ordnade i fem grupper asymmetriskt utplacerade över en yta täckt av krattat grus. Uppresta stenar balanseras av liggande, en stor sten balanseras av några små. Denna stränghetens skönhet finns både i Giacomettis skiss till en trädgård och i Sven-Ingvar Anderssons anläggningar runt om i världen.

Ett sådant förhållningssätt ställer dock stora krav. Den som inte är tränad ser ingenting eller bara gåtfulla anhopningar av stenblock. Jag måste erkänna att första gången jag kom med tåg till Lund efter stationsplatsens förnyelse märkte jag inte att något hade skett men så småningom kunde jag börja läsa det tysta språket. Betydande konst öppnar sig inte med en gång. Ordlöshetens filosofi uppskattas i den japanska kulturen

medan vi i västvärlden kräver starka och tydliga effekter för att reagera. Våra krav på verbalisering av en upplevelse lägger dessutom hinder i vägen för att man till fullo ska kunna förstå. Den japanska tankeleken, en s.k. "koan," handlar just om förmågan till ordlöst inre seende.

- Hur kan Du se tingen så klart?

- Jag sluter mina ögon.

Sven-Ingvar Andersson ställer således stora krav på sina betraktare!

Det andra japanska nyckelordet som kan tillämpas på Sven-Ingvar Anderssons konst är "niwa" av "yuniwa" som betyder "renad mark eller yta." Det är signifikativt att renad yta kommit att bli det japanska ordet för trädgård. Återigen handlar det om renhet och klarhet. Allt trädgårdsarbete börjar i själva verket med att man renar det blivande trädgårdsrummet och tar bort allt som stör. Man gräver, klipper, faller träd och jämnar ut. Vi har också i det svenska språket en motsvarighet till "niwa." Många ortsnamn slutar på "red," "röd" eller "ryd" och samtliga kommer av "rödja," röja, rensa. Denna reducering är nyckeln till allt konstnärligt skapande. Det är så det börjar men också slutar. Giacometti skalar av allt onödigt tills bara den asketiska figuren finns kvar.

Även Sven-Ingvar Andersson startar sina projekt med att röja, ta bort allt oväsentligt och resultatet blir just "niwa," renad yta. För många betraktare kan en sådan abstrakt form vara svår att uppfatta vid första anblicken. Då kan det vara bra att öva sig i japansk zenbuddhism och finna en framkomlig väg till det meditativa seendet.

Sven-Ingvar Andersson har nämligen skapat en lyckad symbios mellan renhet och enkelhet, mellan "yugen" och "niwa." Den löper som en röd tråd från Ryoan-jis meditationsträdgård över Giacomettis avklarade verk till Sven-Ingvar Anderssons stationsplats i vår gemensamma studentstad Lund: Det renade rummets magi.

Texten har sin utgångspunkt i Sten och Katarina Dunérs bok om trädgårdens idé- och kulturhistoria "Den Gyllene trädgården" (Prisma 2001) som har haft Sven-Ingvar Andersson som inspiratör, förordsförfattare och faktagranskare.

Katalog til udstillingen, *exhibition catalogue*

SVEN-INGVAR ANDERSSON

2002

Sven-Ingvar Andersson 2002
- havekunstens idé

Dansk Arkitekturcenter
Gl. Dok
Strandgade 27
DK-1401 Kbh. K

Udstillingskatalog udgivet i anledning af landskabsarkitekt, professor Sven-Ingvar Anderssons 75-års dag d. 22. august 2002.

Sven-Ingvar Andersson 2002 - garden art and beyond

Catalogue published on the occasion of the 75th anniversary of landscape architect, professor Sven-Ingvar Andersson.

Published by: Udstillingen Sven-Ingvar Andersson 2002
Editor: Steen Høyer
Graphics & layout: Nicolai Bo Andersen, arkitekt maa
Translation: Dan A. Marmorstein & Anne Whiston Spirn
(*Letter from my henyard*)
Reproduction: F. Hendriksens Eftf. A/S
Print: P.J. Schmidt A/S
Copyright: Udstillingen Sven-Ingvar Andersson 2002

Kataloget er udgivet med støtte fra:
Published with grants from the foundations:

Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond - Augustinus Fonden - Margot og Thorvald Dreyers Fond - Havekultur-fonden - Foreningen Realdanmark og Ruth og Finn Riis-Hansens Familiefond

I kommission hos:
On commission at:

Arkitektens Forlag
Strandgade 27 A
DK-1401 København K

tlf. +45 32 83 69 00
E-mail: eksp@arkfo.dk
www.arkfo.dk

ISBN 87-98 90 60-0-3